

חשיבה מחדש על סיום מפעל ההתנחלויות

מולד המרכז להתחדשות הדמוקרטיה

מי אנחנו?

מולד הוא מרכז חשיבה ומכון מחקר עצמאי המוקדש להתחדשות רעיונית נוכח אתגריה ומשבריה של המציאות הישראלית.

מטרת המכון היא להעשיר את החיים הציבוריים בישראל במחקר והגות ברמה הגבוהה ביותר, תוך טיפוח דור חדש של אינטלקטואלים ציבוריים החושבים במשותף על פתרונות לבעיות היסוד של ישראל. גישתו הייחודית של מולד נובעת משילוב בין ערכים ליברליים, גישה פוליטית ריאליסטית ומחוייבות לישראל כמדינה יהודית בטוחה המעניקה שוויון ושייכות מלאים לכלל אזרחיה ומתקיימת בשלום בסביבתה.

מולד המרכז להתחדשות הדמוקרטיה

הקנע

רוב הציבור בישראל תומך בפיתרון שתי המדינות
אבל רובו גם לא מאמין שזה ייתכן.

אחת הסיבות העיקריות לכך היא הטענה החוזרת
על כך שעברנו את נקודת האל חזור ופינוי
ההתנחלויות הפך למשימה בלתי אפשרית.
במחקר שנציג כאן, בדקנו האם טענה זו נכונה

מִעוֹל מִמְצָאִים

מִיִּתְרוֹטִים

המיתוס

מפעל ההתנחלות מצליח לייחד את השטחים

יש רוב פלסטיני מוחלט בשטחי יהודה ושומרון - 86%. המתנחלים הם רק 14% מאוכלוסיית הגדה המערבית. כאשר מנכים את ההתנחלויות שככל הנראה ישארו במקומן במסגרת חילופי שטחים - כ-6% בלבד.

שטח הבנוי של התנחלויות יושב רק על 1.2% משטחי הגדה המערבית (1/6 מזה במזרח ירושלים)

הממצאים

המיתוס

מפעל ההתנחלות מצליח לייחד את השטחים

יש רוב פלסטיני מוחלט בשטחי יהודה ושומרון - 86%.
המתנחלים הם רק 14% מאוכלוסיית הגדה המערבית.
כאשר מנכים את ההתנחלויות שככל הנראה ישארו
במקומן במסגרת חילופי שטחים - כ-6% בלבד.

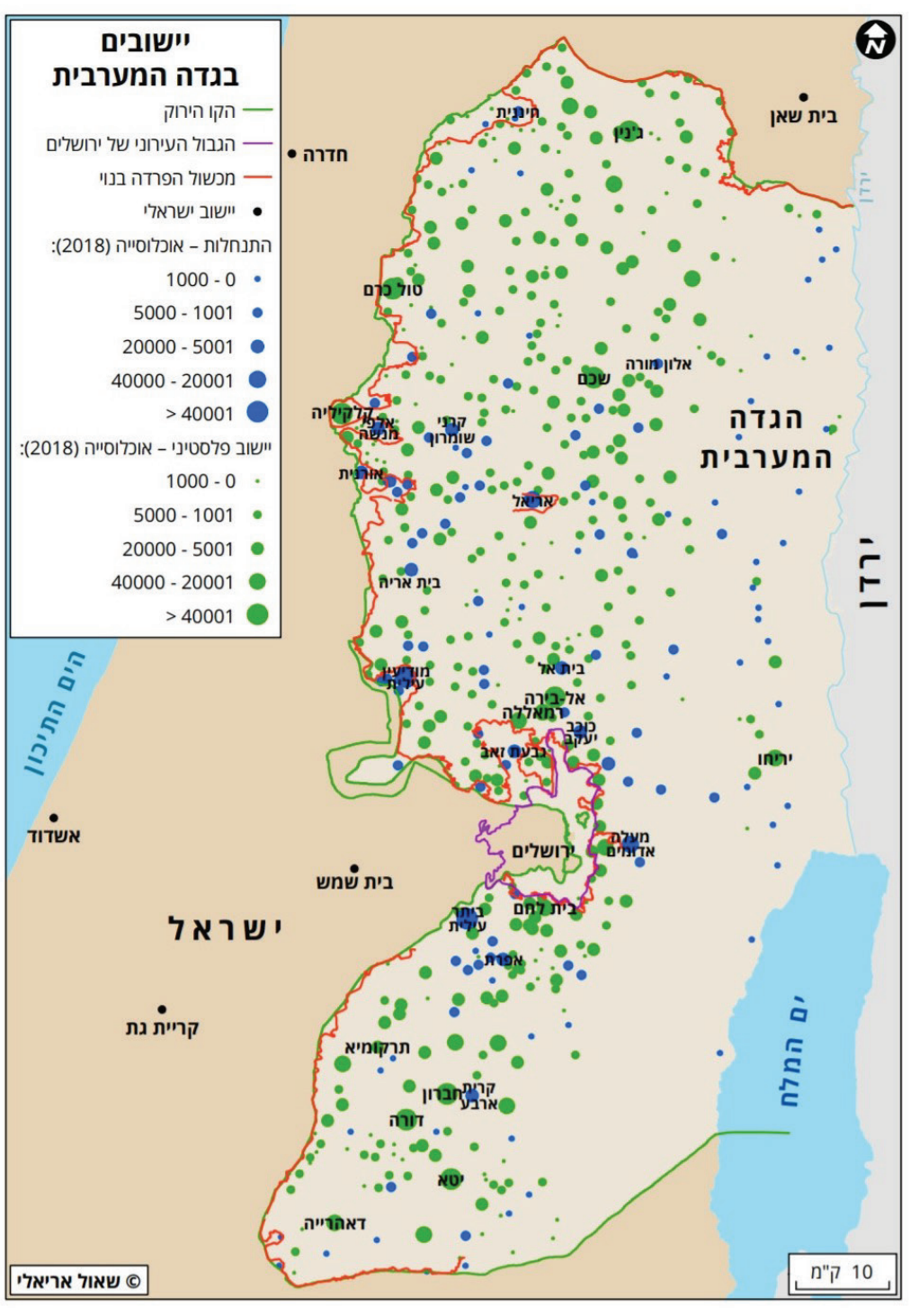
הממצאים

שטחן הבנוי של התנחלויות יושב רק על 1.2% משטחי
הגדה המערבית (1/6 מזה במזרח ירושלים).

המסקנה

המצב הפיך, ההתנחלויות רחוקות
מלהשפיע, דמוגרפית או מרחבית, על
הדומיננטיות הפלסטינית בגדה המערבית

מערך ההתנחלויות שהוקם במשך עשרות שנים ובהשקעות עתק אכן רעוע ביסודו מבחינה גאוגרפית, אינו מתיישב עם היגיון תכנוני מרחבי, גודלו הדמוגרפי אינו בעל חשיבות רבה, והוא חסר כל סיכוי לקיום עצמי מתמשך...

הממצאים

ישראל כבשה את הגדה המערבית ב-1967, אך מאז מעולם לא החילה בה את הריבונות, משפט, השיפוט והמנהל שלה גם כיום בגדה המערבית חל המשפט הבינלאומי ההומניטרי בשטח מוחלים הדינים שהיו בתוקף בגדה עם כניסת כוחות צה"ל אליה (חקיקה עות'מאנית, חקיקה מנדטורית וחקיקה ירדנית), ולצידם חלה בשטח גם "תחיקת הביטחון": מנשרים, צווים ותקנות מטעם המפקד הצבאי שעומד בראש הממשל הצבאי בשטחים.

בנוסף חקיקה של הכנסת המוחלת באופן ספציפי על אזרחים ישראלים המתגוררים בגדה המערבית, ומחודשת מדי מספר שנים

המיתוס

ההתנחלויות הן חלק בלתי-נפרד ממדינת ישראל

הממצאים

ישראל כבשה את הגדה המערבית ב-1967, אך מאז מעולם לא החילה בה את הריבונות, משפט, השיפוט והמנהל שלה

גם כיום בגדה המערבית חל המשפט הבינלאומי ההומניטרי

בשטח מוחלים הדינים שהיו בתוקף בגדה עם כניסת כוחות צה"ל אליה (חקיקה עות'מאנית, חקיקה מנדטורית וחקיקה ירדנית), ולצידם חלה בשטח גם "תחיקת הביטחון": מנשרים, צווים ותקנות מטעם המפקד הצבאי שעומד בראש הממשל הצבאי בשטחים.

בנוסף חקיקה של הכנסת המוחלת באופן ספציפי על אזרחים ישראלים המתגוררים בגדה המערבית, ומחודשת מדי מספר שנים

המיתוס

ההתנחלויות הן חלק בלתי-נפרד ממדינת ישראל

מסקנה

ממשלות ישראל מימין ומשמאל הן אלו
שקבעו וקובעת מדי יום ובאופן הרשמי ביותר:
ההתנחלויות אינן חלק ממדינת ישראל.

הממצאים

ההתנחלויות מוסיפות נקודות חיכוך רבות בין ישראל לפלסטינים.
קו הפרדה בין ישראל לגדה ארוך פי חמישה לפחות מזה שהיה
נדרש ללא התנחלויות

ההתנחלויות יוצרות התנגשות מתמדת בין האינטרסים של
ההתנחלויות לעמדת הדרג המקצועי ומאלצות את צה"ל להתמודד
עם ניסיונות חבלה מצד גורמי טרור יהודיים

משאבים עצומים מושקעים בתעסוקה השוטפת בגדה במקום
בהתעצמות מול אתגרים ביטחוניים מורכבים יותר בזירות אחרות
במציאות הביטחונית הנוכחית העומק האסטרטגי של ישראל כמעט
אינו מושפע מנוכחות פיזית על גבעה זו או אחרת

המיתוס

ההתנחלויות
תורמות לביטחון

הממצאים

ההתנחלויות מוסיפות נקודות חיכוך רבות בין ישראל לפלסטינים.
קו הפרדה בין ישראל לגדה ארוך פי חמישה לפחות מזה שהיה
נדרש ללא התנחלויות

ההתנחלויות יוצרות התנגשות מתמדת בין האינטרסים של
ההתנחלויות לעמדת הדרג המקצועי ומאלצות את צה"ל להתמודד
עם ניסיונות חבלה מצד גורמי טרור יהודיים

משאבים עצומים מושקעים בתעסוקה השוטפת בגדה במקום
בהתעצמות מול אתגרים ביטחוניים מורכבים יותר בזירות אחרות

במציאות הביטחונית הנוכחית העומק האסטרטגי של ישראל כמעט
אינו מושפע מנוכחות פיזית על גבעה זו או אחרת

המיתוס

ההתנחלויות

תורמות לביטחון

מסקנה

בניגוד לדעה הרווחת בציבור, בקרב בכירי מערכת הביטחון הקונצנזוס כמעט מוחלט: הרעיון שההתנחלויות תורמות לביטחון אולי היה נכון בעבר – היום הוא חסר כל תוקף. ההתנחלויות הן נטל ביטחוני.

המיתוס

ההתנחלויות משגשגות כלכלית

באמצעות תמיכה המורכבת ממענקים שונים, הממשלה למעשה מסבסדת את ההתנחלויות ואת החיים בהן.

התמיכה הממשלתית בהתנחלויות היא הגבוהה ביותר ביחס לכל היישובים בישראל, תושב התנחלות זוכה בממוצע לקבל במענקים מיוחדים סכום גבוה בכ-75% מתושב עיירת פיתוח.

בהתנחלויות לא-חרדיות תושבים זוכים להוצאה לנפש מצד המועצה האזורית/מקומית הגבוהה ביותר בארץ.

כ-65% מהמתנחלים עובדים מחוץ למקום מגוריהם, כמעט כולם בתחומי הקו הירוק. כמחצית מהמועסקים בהתנחלויות הם עובדי מדינה – תלות כמעט מוחלטת.

הממצאים

המיתוס

ההתנחלויות משגשגות כלכלית

באמצעות תמיכה המורכבת ממענקים שונים, הממשלה למעשה מסבסדת את ההתנחלויות ואת החיים בהן.

התמיכה הממשלתית בהתנחלויות היא הגבוהה ביותר ביחס לכל היישובים בישראל, תושב התנחלות זוכה בממוצע לקבל במענקים מיוחדים סכום גבוה בכ-75% מתושב עיירת פיתוח.

בהתנחלויות לא-חרדיות תושבים זוכים להוצאה לנפש מצד המועצה האזורית/מקומית הגבוהה ביותר בארץ.

כ-65% מהמתנחלים עובדים מחוץ למקום מגוריהם, כמעט כולם בתחומי הקו הירוק. כמחצית מהמועסקים בהתנחלויות הם עובדי מדינה – תלות כמעט מוחלטת.

הממצאים

מסקנה

התמיכה הממשלתית בהתנחלויות היא
חסרת תקדים בהקפה, להתנחלויות אין
יכולת קיום עצמאית ללא התמיכה הזו.

הממצאים

לפי דו"ח הלמ"ס ב-2020 מאזן הגירה בהתנחלויות
הגדולות היה שלילי - יותר עוזבים מבאים.

הגידול השנתי בהתנחלויות הוא הנמוך ביותר מאז 1967,
כולו מריבוי טבעי (בעיקר בהתנחלויות החרדיות).

גם בשיאו של משבר הדיור, מחירי הבתים ממזרח לגדר
הביטחון נשארים נמוכים בהרבה משאר חלקי הארץ.

המיתוס

ההתנחלויות בצמיחה אדירה,
המוני ישראלים עוברים לגור
בהן

הממצאים

לפי דו"ח הלמ"ס ב-2020 מאזן הגירה בהתנחלויות
הגדולות היה שלילי - יותר עוזבים מבאים.

הגידול השנתי בהתנחלויות הוא הנמוך ביותר מאז 1967,
כולו מריבוי טבעי (בעיקר בהתנחלויות החרדיות).

גם בשיאו של משבר הדיור, מחירי הבתים ממזרח לגדר
הביטחון נשארים נמוכים בהרבה משאר חלקי הארץ.

המיתוס

ההתנחלויות בצמיחה אדירה,
המוני ישראלים עוברים לגור
בהן

מסקנה

ההתנחלויות אינן מושכות את הציבור
הישראלי, הביקוש לא גבוה, הציבור ברובו
מעדיף לגור ביישובים ללא סכנת פינוי.

**בית
למכירה**

המיתוס

ההתנחלויות ניצחו בדעת הקהל

לכאורה ההתנחלויות ניצחו: בסקר של מולד 64% מהציבור היהודי בישראל מחזיק בדעה חיובית לגבי ההתנחלויות, ו-67% סבורים שההתנחלויות תורמות לחיזוק הביטחון הלאומי.

אבל... כשזה מגיע למחיר שצריך לשלם:

58% תומכים בפינוי ההתנחלויות במסגרת הסכם, ו-59% תומכים בהפחתת התמיכה הכלכלית הגבוהה בהן. ההתנתקות הייתה בסופו של דבר אירוע מגזרי

הממצאים

המזיתוס

ההתנחלויות ניצחו בדעת הקהל

לכאורה ההתנחלויות ניצחו: בסקר של מולד 64% מהציבור היהודי בישראל מחזיק בדעה חיובית לגבי ההתנחלויות, ו-67% סבורים שההתנחלויות תורמות לחיזוק הביטחון הלאומי.

אבל... כשזה מגיע למחיר שצריך לשלם:

58% תומכים בפינוי ההתנחלויות במסגרת הסכם, ו-59% תומכים בהפחתת התמיכה הכלכלית הגבוהה בהן

ההתנתקות הייתה בסופו של דבר אירוע מגזרי

הממצאים

מסקנה

ה"התנחלות בלבבות" נכשלה.
גם בשיא כוחו הפוליטי של הימין ההזדהות
עם תפיסת העולם הדתית-משיחית של
מפעל ההתנחלות מעולם לא הצליחה לפרוץ
את גבולות המגזר.

אז נכון ש:

כרגע היתכנות פוליטית לפתרון
שתי המדינות אינה נראית באופק.

אין כיום היתכנות מדינית
להתקדמות לעבר שתי מדינות.

ההתנחלויות הן לא דבר בטל וחסר חשיבות
ופינוין ממש לא יהיה דבר קל.

אבל גם חשוב לזכור

פינוי התנחלויות איננו משאת נפש
או מטרה, אלא הכרח.

למה? כי חלוקת הארץ היא עדיין
הפיתרון היציב, השלם, המפורט
והמקובל ביותר והתנחלויות הן חסם
מרכזי בדרך לשם.

פונד

המענה

בזכות חילופי שטחים אין צורך
לפנות את כלל המתנחליות
אלא רק חלק קטן מתוכן.

לפי נסיון העבר, מחקרים והערכות מומחים:
הרוב יתפנו מרצון.

יש צורך בעבודה שלבית ומסודרת
וטיפול מראש בקליטה.

האתגר

"אי אפשר לפנות כל כך הרבה התנחלויות"

המענה

בזכות חילופי שטחים אין צורך
לפנות את כלל ההתנחלויות
אלא רק חלק קטן מתוכן.

לפי נסיון העבר, מחקרים והערכות מומחים:
הרוב יתפנו מרצון.

יש צורך בעבודה שלבית ומסודרת
וטיפול מראש בקליטה.

האתגר

"אי אפשר לפנות כל כך הרבה התנחלויות"

מסקנה

אפשר לפנות,
הכל עניין של החלטה ותכנון

האתגר

אלימות לא תאפשר פינוי

המענה

הפינויים בסני, גוש קטיף
וצפון השומרון לא הושפעו מההתנגדות

התקדמות ומימוש הסכם מפחיתים
התנגדות רחבה ומותירים שוליים

ישראל מדינת חוק
שבכוחה ויכולתה להתמודד

המענה

הפינויים בסיני, גוש קטיף
וצפון השומרון לא הושפעו מההתנגדות

התקדמות ומימוש הסכם מפחיתים
התנגדות רחבה ומותירים שוליים

ישראל מדינת חוק
שבכוחה ויכולתה להתמודד

האתגר

אלימות לא תאפשר פינוי

המסקנה

התנגדות, על כל סוגיה, היא לא יותר
מפרט שולי שלא משנה את התמונה הגדולה

סיכום:

הטענה החוזרות ונשנות כאילו בלתי אפשרי יותר ליצור הפרדה בין ישראל לפלסטינים ולא ניתן בפועל לפנות התנחלויות - מוטעית.

גם אחרי שנים של השקעה כספית אדירה, ולמרות הניסיונות להתנחל בלבבות ולעצב את דעת הקהל, עדיין לא הגענו לנקודת האל חזור. אם וכאשר ממשלת ישראל תחליט על פינוי התנחלויות, המשימה תהיה מורכבת אך אפשרית לחלוטין.

ירצו - יפנו. לא ירצו - לא יפנו.

מולד המרכז להתחדשות הדמוקרטיה

תודה